

UNA DARRERA ALENADA.
BACANAL, DE BORÍS PASTERNAK

Versió d'Esteve Miralles i Ricard San Vicente

La impressió que domina tota l'obra de Pasternak és la de vida, un homenatge a la vida i a la Natura, i en aquest sentit es pot parlar de *Quan escampi* (el seu darrer llibre) com d'una obra panteïsta, on el poeta «anima», dona ànima a tots els seus herois, els elements de la Natura (siguin els arbres, el vent, un animal del bosc o l'alba) i els homes.

En sintonia amb la tradició cultural russa, Pasternak fa participar en la seva obra totes les forces que «animen» el món. Sembla que el desig de l'autor sigui ressuscitar el temps, reviure, immortalitzar la vida amb l'art de la literatura.

Però a diferència del panteïsmes rus, d'arrels animistes encara presents en la cultura i en la literatura russes actuals, el panteïsmes poètic de Pasternak poua més en el pensament occidental i en les arrels cristianes: la vida és expressió d'una voluntat superior de la qual els homes ignorants, errats i, de vegades, simplement innocents, s'allunyen. De fet, totes les idees religioses de Pasternak són molt personals, alienes a qualsevol ortodòxia i fruit de la seva intuïció poètica, però s'inscriuen en una visió d'arrels cristianes.

Quan escampi és potser el més panteïsta, alhora espiritual i material, dels seus cicles, i és on el poeta, en un intent d'allunyar-se del soroll del temps —sigui la veu de l'èxit o de la condemna—, exalta més que mai l'etern univers natural que l'envolta, tot fonent-s'hi en una darrera alenada.

I «Bacanab» és una bona mostra del que hem dit, encara que pugui no semblar-ho. En aquest poema, la vida pasternakiana s'apareix als llums dels cotxes, als abrics amuntegats, a les flors d'interior, als paperets rebregats d'embolicar bombons, al telèfon insistent, o als plats rentats al final d'una festa. O a la ficció teatral, indestructible.

I tot, en un entorn urbà, cultural, d'activitat social isoladora, en què el desig —la dignitat de qui es desprotegeix, de qui se sap desemparat— obre l'accés a aquesta vida tan gran que existeix, solament, en les coses petites, que són les coses que ens exposen al ridícul i a la constatació, i potser l'exhibició, de la nostra insignificança; com la que conté el gest, públic, de cordar-li les sabates a algú altre.

I tot, vist des dels ulls d'algú que es mira, ell mateix, com un objecte més. I que com més «cosa» esdevé —com més «cosa petita» esdevé—, més i millor s'autoretrata. Molt més despietadament. Més pietosament, doncs.

Barcelona, febrer de 2017

ВАКХАНАЛИЯ

Город. Зимнее небо.
Тьма. Пролеты ворот.
У Бориса и Глеба
Свет, и служба идет.

Лбы молящихся, ризы
И старух пушуну
Свечек пламенем снизу
Слабо озарены.

А на улице вьюга
Все смешала в одно,
И пробиться друг к другу
Никому не дано.

В завываньи бурана
Потонули: тюрьма,
Экспаваторы, краны,
Новостройки, дома,

Клочья репертуара
На афишном столбе
И деревья бульвара
В серебристой резьбе.

И великой эпохи
След на каждом шагу
В толчее, в суматохе,
В метках шин на снегу,

BACANAL

Una ciutat. Un cel d'hivern.
Foscor. Ulls de portals que brillen.
La catedral de Borís i de Gleb
té llum; s'hi canta missa.

Fronts dels fidels resant, casulles,
i els llargs capots de les ancianes
amb la llum tènue que ara els puja
de les espelmes baixes.

A fora, s'hi alça la rufaca
que ho embolica tot ben fort;
no es pot obrir camí qui busca els altres,
ningú no pot.

Els esgarips de la tempesta
colguen i ofeguen: la presó,
excavadores, grues, cases velles
i noves construccions,

estrips d'anuncis enganxats
en cartelleres de teatre,
i els arbres ben guarnits, al bulevard,
amb caramells de plata.

Que la Gran Època s'hi noti,
ho fan els rastres i les petges
que es tracen al tumult, i als rebomboris,
i a la neu, i en roderes,

В ломке взглядов, симптомах
Вековых перемен,
В наших добрых знакомых,
В тучах мачт и антенн,

На фасадах, в костюмах,
В простоте без прикрас,
В разговорах и думах,
Умиляющих нас.

И в значеньи двояком
Жизни, бедной на взгляд,
Но великой под знаком
Понесенных утрат.

* * *

»Зимы»,»Зисы»и«Татры»,
Сдвинув полосы фар,
Подъезжают к театру
И слепят тротуар.

Затерявшись в метели,
Перекупщики мест
Осаждают без цели
Театральный подъезд.

Все идут вереницей,
Как сквозь строй алебард,
Торопясь протесниться
На«Марию Стюарт».

i a les mirades foses, símptomes
dels canvis d'aquest segle,
i als bons coneguts nostres, i en els núvols
de les antenes i els pals de bandera,

a les façanes, i als vells trajos
senzills i sense adorns,
i a allò que ens porta a emocionar-nos
amb les converses i les reflexions.

I en el doble sentit que té la vida,
que sembla miserosa en aparença,
però que és molt gran, si és vista sota el signe
de les pèrdues sofertes.

* * *

Els cotxes Zim, i Zis, i Tatres
tracen la llum i la projecten
fins arribar a les portes del teatre,
i enceguen la vorera.

Els habituals de la revenda,
perduts enmig de la rufaca,
assetgen ja sense profit ni esma
la zona de l'entrada.

La gent avança, fent filera
com uns alabarders formats
que es van obrint camí, i ben de pressa,
vers la *Maria Estuard*.

Молодежь по записке
Добывает билет
И великой артистке
Шлет горячий привет.

* * *

За дверьми еще драка,
А уж среди темноты
Вырастают из мрака
Декораций холсты.

Словно выбежав с танцев
И покинув их круг,
Королева шотландцев
Появляется вдруг.

Все в ней жизнь, все свобода,
И в груди колотье,
И тюремные своды
Не сломали ее.

Стрекозою такую
Родила ее мать
Ранить сердце мужское,
Женской лаской пленять.

И за это быть, может,
Как огонь горяча,
Дочка голову сложит
Под рукой палача.

Els joves treuen de taquilla
l'entrada que hi hauran guardat per ells,
i a l'actriu més excelsa, li dediquen
aclamacions ardents.

* * *

Entrant encara hi ha qui es queixa,
quan la foscor es va desfilant
i va emergint d'enmig de les tenebres
el llenç dels decorats.

Com si fugís d'un ball, ja fora
del cercle que l'estreny,
una reina d'Escòcia,
de sobte, hi apareix.

Té un aire viu, de llibertat,
i el cor li bat amb ànsia;
ni una presó de voltes grans
no ha pogut doblegar-la.

Com la libèl·lula, sa mare
li va donar la vida
per ferir el cor dels mascles
amb feminils carícies.

I per això, potser, cremant
com crema el foc més viu,
la filla posarà el seu cap
a les mans del botxí.

В юбке пепельно-сизой
Села с краю за стол.
Рампа яркая снизу
Льет ей свет на подол.

Нипочем вертихвостке
Походжений угар,
И стихи, и подмости,
И Париж, и Ронсар.

К смерти приговоренной,
Что ей пища и кров,
Рвы, форты, бастионы,
Пламя рефлекторов?

Но конец героини
До скончанья времен
Будет славой отныне
И молвой окружен.

* * *

То же бешенство риска,
Та же радость и боль
Слили роль и артистку,
И артистку и роль.

Словно буйство премьерши
Через столько веков
Помогает умершей
Убежать из оков.

I s'asseu just al cap de taula:
blau cendra, la faldilla,
rep a la vora una llum baixa,
que lluu i que la il·lumina.

I tant li fan, a aital coqueta,
ni aventures en fals,
ni els versos, ni l'escena,
ni París, ni Ronsard.

Ja condemnada a mort, ¿què valen
fossats, baluards, bastions,
els àpats, les teulades,
la llum dels reflectors?

Però aquest final de l'heroïna
perdurarà pels segles,
fins a la fi dels dies,
glòria i rumor, llegenda.

* * *

Aquell mateix embogiment del risc,
aquella joia i aquell sofriment
han fos aquell paper amb aquella actriu,
i han fos aquella actriu amb el paper.

I l'ímpetu de la primera actriu,
quan han passat tants segles fins i tot,
sembla que pugui ajudar-la a fugir,
tot i haver mort aferrada a uns grillons.

Сколько надо отваги,
Чтоб играть на века,
Как играют овраги,
Как играет река,

Как играют алмазы,
Как играет вино,
Как играть без отказа
Иногда суждено,

Как игралось подростку
На народе простом
В белом платье в полоску
И с косою жгутом.

* * *

И опять мы в метели,
А она все метет,
И в церковном приделе
Свет, и служба идет.

Где-то зимнее небо,
Проходные дворы,
И окно ширпотреба
Под горой мишуры.

Где-то пир. Где-то пьянка.
Именинный кутеж.
Мехом вверх, наизнанку
Свален ворох одеж.

Quant de valor pot arribar a fer falta
per fer vius els vells segles del passat
com es fa viu un riu que s'enjogassa,
com es fan vius quan tronen els barrancs,

com es fan vius els diamants que espurnegen,
com es fa viu l'esverament dels vins,
com quan no pots fer més que complir pena
i fer-te el viu, fingint, fins a la fi,

o com es feia el viu el noi que anava,
entre la gent del poble més planer,
amb un vestit ben blanc de ratlles
i amb els cabells trenats com un ramell.

* * *

I som, de nou, al cor de la tempesta
que no atenua el seu buf ni una mica.
I la capella d'una església
té llum; s'hi canta missa.

A un punt, s'hi pot mirar el cel hivernal,
o els corralons de pas entre les cases,
o aparadors d'economat
farcits de piles de quincalla.

A un punt, s'hi fa un banquet. Hi fan gatzara.
Pel sant d'algú que hi celebra el convit.
Tots del revés, la pell girada,
un munt desgutarrat d'abrics.

Двери с лестницы в сени,
Смех и мнений обмен.
Три корзины сирени.
Ледяной цикламен.

По соседству в столовой
Зелень, горы икры,
В сервировке лиловой
Семга, сельди, сыры,

И хрустенье салфеток,
И приправ острота,
И вино всех расцветок,
И всех водок сорта.

И под говор стоустый
Люстра топит в лучах
Плечи, спины и бюсты,
И сережки в ушах.

И смертельной картечи
Эти линии рта,
Этих рук бессердечье,
Этих губ доброта.

* * *

И на эти-то дива
Глядя, как маниак,
Кто-то пьет молчаливо
До рассвета коньяк.

L'escala t'encamina al rebedor;
s'hi intercanvien parers i rialles.
Plens de lilàs, tres cistellets rodons.
Glaçat, hi tenen un ciclamen.

Al quarto del costat, al menjador,
verdures, i caviar –tot de muntanyes.
Safata lila de salmó,
i d'arengades i formatges,

i el cruix del frec que fan els tovallons,
i la cremor de condiments i espècies,
i el vi, que n'hi ha de tots colors,
i vodka, n'hi ha, de tota mena.

I enmig de les cent boques que conversen
el llum d'aranya escampa els raigs, i els clava
en pits, i espatlles, i en esquenes,
i en cada orella amb arracades.

I, més que un bombardeig, es fan letals
aquells contorns d'aquelles boques gràcils,
la crueltat d'aquelles mans
i la tendresa d'aquells llavis.

* * *

I tot mirant aquestes meravelles,
com un maníac, n'hi ha un que calla
mentre es dedica a beure
conyac fins a l'albada.

Уж над ним межеумки
Проливают слезу.
На шестнадцатой рюмке
Ни в одном он глазу.

За собою упрочив
Право зваться немым,
Он средь женщин находчив,
Средь мужчин нелюдим.

В третий раз разведенец
И дожив до седины,
Жизнь своих современниц
Оправдал он один.

Дар подруг и товарок
Он пустил в оборот
И вернул им в подарок
Целый мир в свой черед.

Но для первой же юбки
Он порвет повода,
И какие поступки
Совершит он тогда!

* * *

Средь гостей танцовщица
Помирает с тоски.
Он с ней рядом садится,
Это ведь двойники.

Veient-lo beure, d'aquella genteta,
n'hi ha alguns que el planyen, per com beu.
Beu copes: la setzena.
I aguanta com si res.

Així, pot ser tan mut com ho desitja,
que ha conquerit, creu ell, el dret aquest:
i entre dones hi brilla,
i entre homes fa l'esquerp.

S'ha divorciat per tercera vegada,
i els seus cabells, ja tots l'agrisen;
tot amb tot, a les seves coetànies,
els ha ofrenat el sentit de la vida.

El do de tenir amigues i companyes,
és ell qui el va posar en circulació;
i per poder obsequiar-les, ell, en paga,
va construir, per elles, tot un món.

Si ve, però, que es topi una faldilla,
esquinçarà de cop totes les brides:
què no serà capaç
de fer en aquell instant!

* * *

Enmig dels convidats: la ballarina,
que es mor d'un fastigueig tediós.
Ell, s'ha assegut a una cadira,
al seu costat. Com dos bessons.

Эта тоже открыто
Может лечь на ура
Королевой без свиты
Под удар топора.

И свою королеву
Он на лестничный ход
От печей перегрева
Освежиться ведет.

Хорошо хризантеме
Стыть на стуже в цвету.
Но назад уже время
В духоту, в тесноту.

С табаком в чайных чашках
Весь в окурках буфет.
Стол в конфетных бумажках.
Наступает рассвет.

И своей балерине,
Перетянутой так,
Точно стан на пружине,
Он пнурует башмак.

Между ними особый
Распорядок с утра,
И теперь они оба
Точно брат и сестра.

Перед нею в гостиной
Не встает он с колен.
На дела их картины
Смотрят строго со стен.

Obertament, també, ella al seu torn,
i com si res, podria posar el cap,
com una reina sense cort,
sota del tall d'una destrat.

La reina, ell l'emmena
al replà de l'escala
i, allà, ella s'hi refresca
de la llar reescalfada.

Al crisantem, li prova
glàçar-se quan floreix.
Per ells, ja va sent l'hora
de tornar a entrar a l'ofec.

Tasses de te amb tabac, i el bufet ple
de puntes de cigar. Tota la taula
plena dels paperets dels bombonets.
Despunta l'alba.

La seva ballarina,
com una molla llarga,
tot el seu cos, l'estira,
mentre ell li corda la sabata.

És un horari fet per ells,
el d'aquella jornada.
I ara, a tots dos, se'ls sent
com a germà i germana.

Al rebedor, vinclat al davant d'ella,
ell no s'aixeca, es queda agenollat.
Els quadres els observen,
censuren, des dels murs, això que fan.

Впрочем, что им, бесстыжим,
Жалость, совесть и страх
Пред живым чернокнижьем
В их горячих руках?

Море им по колено,
И в безумьи своем
Им дороже вселенной
Миг короткий вдвоем.

* * *

Цветы ночные утром спят,
Не прошибает их поливка,
Хоть выкати на них ушат.
В ушах у них два-три обрывка
Того, что тридцать раз подряд
Пел телефонный аппарат.
Так спят цветы садовых гряд
В плену своих ночных фантазий.
Они не помнят безобразья,
Творившегося час назад.
Состав земли не знает грязи.
Все очищает аромат,
Который льет без всякой связи
Десяток роз в стеклянной вазе.
Прошло ночное торжество.
Забыты шутки и проделки.
На кухне вымыты тарелки.
Никто не помнит ничего.

Però ¿què els importa, a ells dos, desvergonyint-se,
la llàstima, la por, ni la consciència,
davant la bruixeria viva
que senten a les mans enceses?

Amb l'aigua pels genolls, la mar no ofega,
i enmig d'aquell embogiment confús,
molt més que l'univers, els val la pena
un instant junts.

* * *

No les altera res, tampoc una regada:
totes les flors nocturnes s'adormen al matí,
no les desvetllaríeu ni amb una galletada.
Guarden dos, tres retalls d'allò que van sentir,
d'allò que aquell telèfon cantava insistentment
quan va sonar seguit per trentena vegada.
Així dormen les flors en un jardí dorment,
captives de les seves nocturnes fantasies.
No recorden l'espant, ni d'altres fellonies,
del que han vist i viscut no fa una hora tocada.
La composició de la terra no entén de porqueries.
L'aroma que espargeixen, tal com surt, perfumada,
deu roses en un gerro de vidre, fent sa via,
ho fa tot net, del tot, res no destrua.
La festa de la nit ja s'ha acabat.
S'han oblidat la broma, i el joc, i el sobreentès.
Els de la cuina, els plats, ja els han rentat.
Ara ningú ja no recorda res.

Ricard San Vicente (Moscou, 1948) Professor de literatura russa a la UB i traductor. Traductor al castellà de Txékhov, Puixkin, Dowlàtov, Brodsky.

Esteve Miralles (Masquefa, 1964). Escriptor i traductor (Molière, Shakespeare, Camus, Pinter). Professor d'escriptura i de comunicació (URL). Autor del dietari *Retrobar l'ànima* (2013) o dels poemes de *Com si tinguessis temps* (2014).

En col·laboració, San Vicente i Miralles han publicat l'antologia poètica *Venjança i altres poemes* (Adesiara, 2014), d'Aleksandr Blok. Juntament amb altres traductors (Jacint Bofias, Joan Cornudella, Júlia Ferrer, Josep M. Güell, Joaquim Horta i Manuel de Seabra) publicaren *Poesia russa contemporània. Antologia* (Edicions 62, MOLU s. XX, 1991).

Els articles d'aquest número 4 de la revista *Veus baixes*,
publicats al maig de 2017,
amb ISSN 2254-5336,
es publiquen amb llicència Creative Commons:
se n'autoritza la reproducció sempre que se'n citi l'autor,
que sigui sense propòsits comercials
i que no se'n facin elaboracions derivades

